

جزایر ایرانی استراتژیک خلیج فارس

مؤلفان:

مجتبی نیک‌رهی

مهتاب غفوری

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

۱۴۰۰

سرشناسه	:	نیک‌رهی، مجتبی/ ۱۳۶۵
عنوان و نام پدیدآور	:	جزایر ایرانی استراتژیک خلیج فارس؛ نویسندگان: مجتبی نیک‌رهی، مهتاب غفوری؛ ویراستار: شیما دارائی
مشخصات نشر	:	تهران: فانوس دنیا، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	:	۳۶۳ ص. ۱۷×۲۴ س. م.
موضوع	:	خلیج فارس، منطقه
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۷۴۰۷-۵۷-۰
رده بندی دیویی	:	۹۵۵۵/۷۳۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۷۵۹۹۷۴

Fanoos.donya@yahoo.com

@fanoosedony

@fanoosdonya_pub

جزایر ایرانی استراتژیک خلیج فارس
نویسندگان: مجتبی نیک‌رهی، مهتاب غفوری

ویراستار: شیما دارائی

طراح جلد: زهرا انصاری

انتشارات: فانوس دنیا

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۰۷-۵۷-۰

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۱.۶۰۰.۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
۱۳.....	بخش اول: کلیاتی در مورد خلیج فارس
۱۳.....	فصل اول: جغرافیای خلیج فارس
۱۵.....	گفتار اول: مختصات عمومی خلیج فارس
۱۷.....	گفتار دوم: جغرافیای طبیعی خلیج فارس
۱۹.....	باب اول: سواحل خلیج فارس
۲۱.....	باب دوم: شرح کلی آب‌وهوای خلیج فارس
۲۲.....	باب سوم: هیدرولوژی جریان‌ات عمومی آب در خلیج فارس
۲۸.....	گفتار سوم: جغرافیای سیاسی خلیج فارس
۲۸.....	باب اول: نگاهی به حقوق دریایی ایران در اقیانوس هند
۲۹.....	باب دوم: اهمیت نفت و گاز خلیج فارس در روابط بین‌الملل
۳۱.....	گفتار چهارم: مسأله‌ی حاکمیت ایران بر جزایر تنب بزرگ و کوچک و ابوموسی
۴۴.....	باب دوم: مبانی حقوقی حاکمیت ایران بر سه جزیره ابوموسی، تنب بزرگ و تنب کوچک
۴۹.....	گفتار پنجم: نگاهی به جنگ‌های معاصر خلیج فارس
۴۹.....	باب اول: وقوع انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی عراق علیه ایران
۵۱.....	باب دوم: جنگ خلیج فارس «حمله عراق به کویت» در دهه‌ی ۱۹۹۰
۵۲.....	باب سوم: حمله آمریکا به عراق در سال ۲۰۰۳
۵۵.....	گفتار ششم: جزایر مهم خلیج فارس
۵۵.....	باب اول: جزایر فارسی خلیج فارس
۷۰.....	باب دوم: جزایر عربی خلیج فارس
۷۷.....	بخش دوم: جزیره قشم
۷۷.....	فصل اول: موقعیت جغرافیایی و مساحت جزیره قشم
۸۳.....	فصل دوم: جغرافیای طبیعی
۸۳.....	گفتار اول: توپوگرافی و ناهمواری‌ها
۸۵.....	گفتار دوم: زمین‌شناسی و تکتونیک جزیره قشم
۸۵.....	باب اول: زمین‌شناسی و تکتونیک جزیره‌ی قشم

۸۸	باب دوم: چینه‌سازی جزیره‌ی قشم
۱۰۲	باب سوم: لرزه‌خیزی
۱۰۳	گفتار سوم: آب‌وهوای جزیره قشم
۱۱۰	باب اول: میزان عمق آب در اطراف جزیره
۱۱۱	گفتار چهارم: منابع آب جزیره قشم
۱۱۱	باب اول: منابع آب سطحی
۱۱۲	باب دوم: منابع آب زیرزمینی
۱۲۸	گفتار پنجم: خاک‌شناسی
۱۲۸	باب اول: تیپ تپه‌ها (Hills)
۱۲۹	باب دوم: تیپ فلات‌ها و تراس‌های فوقانی
۱۳۰	باب سوم: تیپ دشت‌های دامنه‌ای
۱۳۰	باب چهارم: تیپ اراضی پست
۱۳۱	باب پنجم: تیپ دشت‌های سیلابی (Flood Planis)
۱۳۴	گفتار ششم: پوشش گیاهی سطح جزیره قشم
۱۴۸	گفتار هفتم: ژئومورفولوژی
۱۴۹	باب اول: خشکی (جزیره‌ای اصلی)
۱۵۴	باب دوم: سواحل
۱۵۹	گفتار هشتم: حیات جانوری جزیره قشم
۱۵۹	باب اول: جانوران محیط خشکی
۱۶۱	باب دوم: جانوران محیط آبی
۱۶۸	باب سوم: جانوران محیط آبی و خشکی
۱۷۱	فصل سوم: جمعیت جزیره قشم
۱۷۵	فصل چهارم: نگاهی به پیشینه‌ی تاریخی جزیره قشم
۱۷۹	فصل پنجم: جغرافیای اقتصادی جزیره قشم
۱۷۹	گفتار اول: کشاورزی
۱۸۵	گفتار دوم: شیلات
۱۸۹	گفتار سوم: صنایع کارخانه‌ای و صنایع دستی
۱۹۵	گفتار چهارم: معادن جزیره قشم
۱۹۷	فصل ششم: صنعت توریسم جزیره قشم
۱۹۸	گفتار اول: اماکن مذهبی جزیره قشم

۲۰۴	گفتار دوم: دیدنی‌های جزیره قشم
۲۱۱	گفتار سوم: اماکن تاریخی جزیره قشم
۲۱۱	باب اول: آثار شهر قشم
۲۱۲	باب دوم: آثار دره و تپه‌ی کولغان
۲۱۳	باب دوم: آثار روستای کوشه
۲۱۳	باب سوم: آثار خربس
۲۱۴	باب چهارم: آثار لافت
۲۱۵	باب پنجم: آثار باسعیدو
۲۱۷	گفتار چهارم: مکانهای تفریحی و ورزشی جزیره قشم
۲۱۹	فصل هفتم: ایجاد منطقه‌ی آزاد تجاری در جزیره و تبعات آن
۲۲۳	فصل هشتم: حمل‌ونقل و راه‌های ارتباطی جزیره قشم
۲۲۳	گفتار اول: تأسیسات و تجهیزات بندری جزیره قشم
۲۲۶	گفتار دوم: فرودگاه بین‌المللی جزیره قشم
۲۲۶	گفتار سوم: راه‌های ارتباطی جزیره قشم
۲۲۹	فصل نهم: ویژگی‌های طبیعی، انسانی و اقتصادی جزیره قشم
۲۳۳	بخش سوم: جزیره‌ی لارک
۲۳۳	فصل اول: موقعیت جغرافیایی و مساحت جزیره لارک
۲۳۷	فصل دوم: جغرافیای طبیعی جزیره لارک
۲۳۷	گفتار اول: توپوگرافی و ناهمواری
۲۳۹	گفتار دوم: زمین‌شناسی و تکتونیک جزیره لارک
۲۴۱	گفتار سوم: آب و هوای جزیره لارک
۲۴۳	گفتار چهارم: میزان عمق آب در اطراف جزیره لارک
۲۴۴	گفتار پنجم: منابع آب جزیره لارک
۲۴۴	باب اول: منابع آب‌های سطحی جزیره لارک
۲۴۵	باب دوم: منابع آب‌های زیرزمینی جزیره لارک
۲۵۳	گفتار ششم: خاک‌شناسی
۲۵۴	گفتار هفتم: پوشش گیاهی جزیره لارک
۲۵۵	گفتار هشتم: ژئومرفولوژی جزیره لارک
۲۵۵	باب اول: تیپ ناهمواری‌ها
۲۵۷	باب دوم: سواحل

۲۶۰	گفتار نهم: حیات جانوری
۲۶۱	فصل سوم: جمعیت، دین، زبان و گویش مردم جزیره لارک
۲۶۴	فصل چهارم: نگاهی به پیشینه‌ی تاریخی جزیره لارک
۲۷۱	فصل پنجم: جغرافیای اقتصادی جزیره لارک
۲۷۱	گفتار اول: کشاورزی، دامداری و شیلات
۲۷۴	گفتار دوم: معادن جزیره لارک
۲۷۵	گفتار سوم: واردات و صادرات جزیره لارک
۲۷۷	گفتار چهارم: صنعت توریسم جزیره لارک
۲۸۱	فصل ششم: ویژگیهای طبیعی، انسانی و اقتصادی
۲۸۳	بخش چهارم: جزیره هرمز
۲۸۵	فصل اول: موقعیت جغرافیایی و مساحت جزیره هرمز
۲۸۷	فصل دوم: جغرافیای طبیعی جزیره هرمز
۲۸۷	گفتار اول: توپوگرافی و ناهمواریها جزیره هرمز
۲۸۹	گفتار دوم: زمین‌شناسی و تکتونیک جزیره هرمز
۲۹۵	گفتار سوم: آب و هوا جزیره هرمز
۲۹۷	گفتار چهارم: منابع آبی جزیره هرمز
۲۹۹	گفتار پنجم: خاک شناسی
۳۰۳	گفتار ششم: پوشش گیاهی جزیره هرمز
۳۰۴	گفتار هفتم: ژئومرفولوژی جزیره هرمز
۳۰۴	باب اول: ارتفاعات
۳۰۵	باب دوم: دشتهای
۳۰۵	باب سوم: سواحل
۳۰۷	گفتار هشتم: حیات جانوری جزیره هرمز
۳۰۷	باب اول: جانوران محیط خشکی
۳۰۸	گفتار نهم: جمعیت، دین و زبان و گویش مردم جزیره هرمز
۳۱۱	فصل سوم: پیشینه‌ی تاریخی جزیره هرمز
۳۱۵	فصل چهارم: مراکز موجود در جزیره
۳۱۷	فصل پنجم: جغرافیای اقتصادی جزیره هرمز
۳۱۷	گفتار اول: شیلات
۳۱۹	گفتار دوم: صنعت و معدن

مقدمه

آن هنگام که هنوز مضامینی چون مناطق ژئوپولیتیک در اذهان آدمی مفهومی را تداعی نمی‌کرد، آن وقت که محل برخورد و تماس دو هویت سیاسی فرهنگی متفاوت به عنوان پایان قلمرو قدرت یک قوم به شمار می‌رفت و خطوط مرزی نه از طریق قوانین بین‌المللی، که از قانون قدرت و سلطه متابعت می‌کرد، اولین حکومت‌ها در کناره‌های شمالی و شمال غربی دریای پارس، اولین تمدن‌های بشری را به وجود آوردند و پایه امپراتوری‌های بزرگ را بنا نهادند. این که واقعاً شکل‌گیری اولین تمدن‌های بشری مانند ایلام، سومر، آکد و آشور تا چه حد به نزدیکی با سواحل خلیج فارس مرتبط بوده‌اند، هنوز به درستی روشن نیست؛ اما به نظر می‌رسد، به علت محدودیت تولید و مبادله، هنوز استفاده از دریا به عنوان راه دریایی، نقش خاصی در روابط اقوام و ملل به عهده نداشته است.

دریای پارس و جزایر آن، از جمله ابوموسی در روزگار ایلامیان (عیلامیان)، به ویژه در زمان سلطنت «سلیک» ابن شوشیناک (۱۶۶۵-۱۵۱۱ ق.م) تحت تسلط این سلسله بود.

دولت ماد در روزگار هوخشتر، به اوج عظمت و قدرت رسید و حدود آن از جنوب به کرانه‌های جنوبی دریای پارس امتداد پیدا کرد. جزیره ابوموسی با دیگر جزایر خلیج فارس در این دوره، ابتدا جزو یکی از ایالت‌های جنوب غربی و سپس جزو ساتراپ^۱ (استان) چهاردهم دولت ماد به نام «درنگیانه» و بخشی از کرمان بود.

اما به دلایلی مبهم، شاید دوری مرکز حکومت از آب‌های جنوب یا جنگ و نزاع‌های دائمی، فرصت بهره‌مندی از دریای جنوب را پیدا نکردند. پارس‌ها ابتدا در بخش‌های جنوبی ایران سکونت برگزیدند و اولین امپراتوری ایرانی را پایه‌ریزی کردند و نخستین حکومتی که به طور مشخص به آب‌های جنوب ایران توجه خاص مبذول داشت، آن را «دریای پارس» نامیدند.

قلمرو حکومت سلسله هخامنشیان در زمان پادشاهی کوروش، رو به گسترش بود و بعدها در زمان پادشاهی داریوش، تمام آب‌های جنوب (دریای پارس) را در بر گرفت. در این روزگار، جزایر دریای پارس، از جمله جزیره ابوموسی به موجب بندهای ستون اول کتیبه بیستون، جزو استان پارس بوده است.

^۱ ساتراپ شکل یونانی‌شده واژه خَشْتَر پاون، به معنای نگهبان قلمرو است که در زمان هخامنشیان به فرماندار یا استاندار یکی از بخش‌های شاهنشاهی گفته می‌شد. مثلاً ساتراپ ایلام که همان خوزستان است.